

İslâm Ve Ekonomik Sorunlar

<"xml encoding="UTF-8?">

İslâm Ve Ekonomik Sorunlar

Ekonomi meselesi ve tabiat kaynaklarının kullanımı olayı öteden beri insan hayatının en önemli ve zarurî parçalarından biri olmuş, insan hayatı daima önemli ihtiyaçlar ve bunların teminiyle iç içe olagelmıştır. Ancak bu durum, çağlar geçtikçe şekil değiştirmiştir; eski çağlarda tabiat kaynaklarından faydalanma ve günlük yaşamın temini çok basit ve doğaldı. Ancak, zamanla insanların daha büyük topluluklar oluşturmaları ve ilerleme gösterip daha büyük dayanışmaların içine girmeleri sonucu özel bir ortam oluşmuş ve ekonomi olayı da özel kural ve sistemler hâline gelmiştir. Nihayet 4 asır önce, yani kapitalizm devrinin başlarında ekonomi bilimi, ekonomik hayatın gerekleri doğrultusunda ele alınıp tedvin edildi.

Son yüzyılda medeniyetin baş döndürücü bir hızla gelişmesi, bilim ve teknolojiye yaşanan ilerlemeler, sanayi devrimi, iletişim araçlarındaki modernite ve milletlerin çeşitli sahalarda önemli ilerlemeler kaydetmesi; ekonomi biliminin, sosyal değişim ve gelişmelerin en önemli faktörü olarak takdim edilmesine neden oldu ve doğuyla batı bloklarında komünizm ve kapitalizm sistemleri kurumsallaştırılarak hayat düzenleri bu sistemler üzerine kuruldu. Doğu ve batı dünyasının bütün keşmekeş ve kavgası; insanın ekonomik sorununun nasıl çözüme kavuşturulacağı, günümüzün makineleşmiş olan ekonomisinin düğümlerini hangi ekonomik sistemin çözebileceği ve üretim faktörleri arasında servet dağılımının en adil şekilde hangi yolla mümkün olacağı hakkındadır.

Sınıflararası uçurumları ortadan kaldırabilmek için bilim adamlarının bulabildiği en önemli iki yol, kapitalizm ve sermayedarlığın büsbütün ortadan kaldırılması ve toplumun asgari geçim seviyesinin temin edilmesidir. Marksizm ideolojisi, Sovyetler'de Ekim Devrimi'nin gerçekleşmesini sağlayan bir okul oldu ve birinci yolu seçti. İkinci yol ve yöntemse, bugün çeşitli şekillerde batı ülkelerinin çoğunda uygulanmakta olan yoldur.

Komünizm, sömürünün zulümlerini ortadan kaldırabileceğini ve dünyanın ekonomik problemlerini çözebileceğini iddia eder ve bunun da özel mülkiyet sisteminin kaldırılması ve bütün üretim araç ve kaynaklarının ortaklaşa -komün- kullanılmasıyla mümkün olacağını söyler. Komünizme göre özel mülkiyet tarihin bütün evrelerinde zulüm ve baskı getirmiştir. Bu nedenle de büyük mülkiyetlerin ilgâsı ve üretim araçlarının "burjuva" kesiminin tekeline çıkarılıp kamusallaştırılması ve servetin adil dağılımıyla ekonomik durum tamamen düzelecek ve

sınıfların ortadan kaldırılmasıyla kapitalizmin neden olduğu bütün zulümler son bulacak, sonuçta tek sınıflı toplum modeli oluşacak ve toplumda herkes birbiriyle eşit, uyum ve dayanışma içinde olacaktır...

İşte bu noktada can alıcı bir soru çıkıyor ortaya: Tek sınıflı böyle bir toplum oluşturabilmek için sadece bir faktörün eşitlenmesi ve sadece bir dalda toplumun birbiriyle eşit hâle gelmesi yeterli midir? Oysa ki bir toplumda farklı sınıfların oluşmasını sağlayan daha birçok faktör vardır. Askeri, dinî, mezhebî, siyasî vb. nedenlerle oluşan sınıflar bunun en basit örneklerini teşkil eder.

Bu durumda tek sınıflı bir toplumu oluşturabilmek için bütün diğer farklı faktörlerde de eşitlik sağlanmalıdır. Hâlbuki bugün sosyalist ülkelerde her ne kadar kapitalist ve burjuvazi adında bir sınıf artık kalmamışsa da işçi, çiftçi, emekçi, memur, komünist parti üyesi vb. gibi yekdiğerinden tamamen farklı birçok sınıf vardır ve bunların yaşam ve refah düzeyleri de asla eşit olmayıp birbirinden tamamen farklıdır. Sovyetler Birliği'nde bir doktorla bir hemşirenin aldığı maaş eşit midir sahi? Basit bir işçiyle bir mühendis aynı ücreti mi almaktadır? Kaldı ki düşünce, zekâ, eğilim, zevk, duygu, fizikî güç, yetenek vb. dallarda bireyler arasında daima farklılık olacak ve bu farklılıkların genetik olarak nesilden nesle aktarılmasını kimse engelleyemeyecektir. Komünist ideolojinin önde gelen isimlerinden biri şöyle diyor:

"Mutlak anlamda bir eşitliği sağlayabilmemiz müm-kün değil aslında; bilim adamları, düşünürler, siyasîler ve mucitlerin yaptıkları şeyleri basit bir iş seviyesine indirgeyemeyiz pratikte... Bunun getireceği sonuç fikrî yozlaşma, dogma, aklî ve teknolojik yaşamın üzerine bir sünger çekmekten başka bir şey değildir."

Kapitalizm de ekonomi problemini ancak kendisinin çözebileceğini iddia eder ve özel mülkiyeti korur, diğer taraftan da işle emek arasında belli bir denge yaratmak ve sınıflar-arası mesafeleri azaltabilmek için zayıf ve fakir kesimin asgari geçim düzeyini temin eder.

Bu reform girişimleri sınıflar arasındaki büyük uçurumları giderebildi mi sahi? Sınıflar arasındaki bu uçurumlar ve bazı zenginlerin efsaneyi andıran lüks ve konforlu yaşamı, aynı toplumun açlık sınırında yaşayan ve sayısı milyonları bulan yoksul kesimlerinin nefret ve tepkisine neden olmuyor mu? Söz konusu rejimlerde yaşayan bu insanlar bu fahiş farklılıklara sürekli seyirci kalacak ve tahammül mü edecektir? Günbegün artıp yayılan bu uçurumlar varken, toplumun problemlerinin giderilebileceğini söylemek mümkün müdür sahi?

Sosyalist ve kapitalist rejimler insanların günlük yaşamının mihenk ve ölçüsünün maddiyat olduğu inancıyla hareket eder, ekonomik ve sosyal meseleleri insanın maneviyat ve ahlâkını dikkate almadan değerlendirirler. Maddeci olan bu sistemlere göre asıl hedef ve nihaî gaye zengin olmak ve mal varlığını artırmaktır, bundan öte bir hakikati görememektedirler. Oysa İslâm dini, kendisine has dünya görüşü ve kapsamlı felsefî anlayışıyla insanı bütün boyutlarıyla

ele alır ve onu bütün özellikleriyle birlikte değerlendirir; bu nedenle de birey ve toplumun maddî yaşam seviyesini temin etmekle kalmayıp onun en önemli boyutu olan ahlâkî erdemlerle ruhî olgunluk ve kemallerine de önem verir ve bütün hüküm ve prensiplerinde bunu gaye edinir.

İslâm'da servet, insanoğlunun bütün fitrî istek ve gayelerinin gerçekleştirilmesi yolunda kullanılan bir araçtır sadece. İslâm ekonomi sisteminin ayrıcalıklı ve mümtaz özelliği, insanın fikrî değerini yüceltip düşünce seviyesini yükseltmek, varlık âleminin yaratıcısıyla yakın bir bağ kurmasını sağlamak ve madde ötesi yaşama inanmaktır.

Batı dünyasında kanun sermaye sahibinden yanadır; işçiler ve diğer çalışanlar karşısında işvereni ve sermaye sahibini korur.

ovyetler'de ise bizzat kendi deyişleriyle kanun, sermaye sahibini ortadan kaldırmak için vardır.

İslâmî sistemde ise kanun ve hükümlerin kaynağı ilâhî vahiydir ki, bu da beşerî kanun koyucuların fikir ve eğilimlerinin ürünü değildir asla; bu nedenle de hiçbir sınıfı diğerinden üstün tutmaz, bir grubun maslahatı için diğerinin haklarına zulümde bulunmayı reva görmez.

İlâhî vahiy ve Allah'ın emirlerine dayanan İslâm hüküm ve kanunları belli bir sınıfın maslahatlarını gözetmek için düzenlenmiş kanunlar değildir; belli bir grup ve sınıfın özel eğilimlerinden, hevâ ve heveslerinden ilham almamıştır; bütün varlık âleminin biricik yaratıcısı ve maliki olan rahmet sahibi yüce Allah tarafından herkes ve her şeyi kapsamına alacak şekilde ve mükemmel bir adalet düzeni çerçevesinde vazedilmiştir. Bu nedenle de belli bir kesimin diğer kesimlere üstünlüğü ve egemenlik hakkı gibi bir durum söz konusu değildir İslâm'da. Keza aynı nedendir ki, adaletten sapılmasına yol açacak gerekçeler de kesinlikle yoktur bu dinde.

İslâm'da yönetim için gerekli şartlara haiz kimse, belli bir kesim veya belli bir grubun adayı değildir; bilâkis o, halkın içinden çıkmış herhangi bir bireydir; hiçbir grubun lehine veya hiçbir kesimin aleyhine işleyecek şekilde kanun çıkaramaz, belli bir grubun çıkarlarını gözetemez. İslâmî sistemde yöneticinin güç ve iktidarı, sadece Allah'ın emir ve hükümlerini uygulayabilmesi için kullanabileceği bir vesiledir; bu nedenle de, Yüce Allah'ın hükümlerini uygulama dışında hiçbir gücü ve ayrıcalığı yoktur onun.

İşte böyle bir sistemde, yönetim mekânizmasında bulunanlar, kanun koyma gücünün getireceği gurur ve kibirden silkinmiş olurlar; kendilerinin, Yüce Allah'ın kanunlarını bizzat uygulamak ve başkalarının da uygulamasını sağlamakla yükümlü olduklarını anlarlar, bu hükümler karşısında kendilerinin diğer bireylerle eşit olduklarını bilirler. İşte böyle bir düzende insanlar gerçek anlamda bağımsızlık ve hürriyetin tadına varabilir, adaletin kesinlikle vuku bulacağına inanarak huzurla yaşarlar.

Beşerî sistemler, yukarıda da belirttiğimiz gibi eksiklik ve çelişkilerle doludur, bu nedenle bu sistemlerin kanun ve hukuk anlayışıyla İslâm'ı karşılaştırmak faydalı olacaktır.

İslâm dini, kapitalist sistemin ürünü olan sınırsız, şartsız ve gayrimeşru mülkiyet ve sermaye anlayışının beraberinde gelen sorumsuz ve mutlak serbestiye ve bireyin aşırılık ve mütecaviz sorumsuzlukları karşısında toplumun müdahale hakkı ve gücü bulunmamasına karşıdır ve toplumu, sermaye sahibi birey karşısında önemli ölçüde görmezden gelen kapitalist sistemin aksine, bireye değer verdiği gibi topluma da değer verir; ama bu arada bireyin bağımsızlık ve hürriyetinin iptali demek olan ferdî mülkiyet hakkının iptaline de karşı çıkar. Keza, halkın rızkını ve geçimini devletin insafına bırakıp bireye zerrece değer ve bağımsızlık tanımayan komünist sistemin tersine, bireyin sırf tek kişi olduğu için topluma feda edilmesini ve halkın, karın tokluğuna devletin kölesi hâline getirilmesini de kabul etmez asla.

Komünistler, ferdî malikiyetin fitrî bir olay olmadığına inanır ve hiçbir bilimsel bulgu ve belge göstermeksizin ilk insan topluluklarında özel mülkiyetin olmadığını ve herkesin komün hâlinde eşit olarak yaşadığını, ilk işverenin komünizm olduğunu ve günümüz dünyasında zuhur eden bireysel malikiyet anlayışının tedricen meydana geldiğini iddia ederler.

Oysa gerçek hiç de öyle değildir; çünkü ferdî malikiyetin ortamla hiçbir ilgisinin bulunmadığı, sonradan edinme bir duygu da olmadığı ve öteden beri var olagelen bu duygu ve eğilimin her insanın yaradılış ve fitratından kaynaklandığı ve fitrî olduğu için de bu duyguya savaş açmanın tamamen anlamsız ve yenilgiye mahkûm olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir artık.

"Filsin Şale" şöyle yazıyor:

"Mülkiyet anlayışının bugün bunca yaygın ve mülkiyetin sınırlarının bunca geniş ve belirsiz olmasının ve tarih boyunca çeşitli şekillerde yaygınlık kazanarak hiç değişmeden bugüne kadar gelmesinin nedeni, mülkiyet duygusuyla insanoğlunun yaradılış ve doğası arasındaki kopmaz ilişkidir. İnsan, ihtiyaç duyduğu şeylere doğası gereği sahip olmak, onları elde etmek ister, çünkü kendisine gerekli malzemelere sahip olmadıkça hür hissetmez kendisini."

"Bireysel malikiyetin üçüncü delili ahlâkîdir; ahlâkî açıdan mülkiyetin temeli emek ve kanaatkârlığa dayanır, insan emeğiyle kurulan ve oluşturulan her şey, insanın kişiliğinin uzantısı ve devamı olup tıpkı o insanın kendisi gibi saygın ve değerlidir."

"Şale", ekonomik kalkınma ve sosyal üretim ve sermayenin artmasını sağlayan en önemli faktörün ferdî malikiyet olduğunu söyler ve şöyle der:

"Ancak, malikiyetin en önemli delili sosyal yararadır. Toplum, bireyin çalışmasına ve işgücüne muhtaçtır, bunun gerçekleşmesi içinse harekete geçirici bir unsur ve saik gereklidir, iş ve faaliyetin artışı sağlamanın en güzel yolu malikiyettir. Toplumun çıkarına uygun olan bir gelişme de, halkın tasarrufçu olması ve sermaye biriktirmesidir. Başka bir deyişle sosyal sermayenin artıp güçlenmesinin sağlanmasıdır. O hâlde toplum, bireylerin kendi biriktirdikleri tasarruflarına sahip olma hakkını tanımalıdır onlara; mülkiyet, hiçbir zorlama olmaksızın,

bireyleri çalışıp tasarrufta bulunmaya teşvik eden yegâne faktördür."

Yüce İslâm dini de sosyal yaşamın gelişip kalkınması için önemli bir faktör olan bu fitrî eğilimi dikkate alır ve hukukî sistemin de getirdiği kanunlarıyla bunu destekler. İslâm dini insanoğlunun fitrat ve doğasına uygun şekilde davranır ona; kendi alın teriyle ve meşru yollarla kazandığı serveti bireyin kendi hakkı olarak görür, bunu kanunen destekler ve üretimin, üreticinin malı ve onun hakkı olduğunu kabul eder. İslâm dini, bireysel mülkiyet anlayışının fitrat ve insan doğası gereği zulüm ve haksızlığa neden olduğu görüşünü reddeder.

Batı dünyası ve özellikle Avrupa'da özel mülkiyetin zulüm ve haksızlığa neden olmasının sebebi, bu beldelerde kanun koyuculuk yetkisinin bizzat sermaye sahipleri ve zengin sınıfın elinde bulunuyor olmasıdır. Bu durumda sermayedarların, bütün kanunî düzenlemeleri kendi çıkarları doğrultusunda tanzim edecekleri apaçık ortadadır. İslâm'da ise, daha önce de belirttiğimiz gibi, kanun koyma hakkı sadece Allah'a aittir, bu sebeple de İslâm hukuk düzeninde belli bir sınıf kollanmaz, sermayedarların lehine ve emekçinin aleyhine kanun çıkarılmaz. Bu nedenle tarih boyunca ne zaman İslâm kanunları uygulanmışsa, özel mülkiyet de var olmuş; ama zerrece zulüm ve haksızlığa neden olmasına izin verilmemiştir.

İslâm nazarında, türlü zorluk ve meşakatlere katlanarak, bir fabrika kuran adamın elinden fabrikası zorla alınamaz, zira böyle bir tavır her şeyden önce bireyin emek güvencesini hiçe saymak olup sosyal güvence ve saygınlığa aykırıdır, çalışma ve üretim şevkini de kırar. Ancak devlet, millî ve ekonomik maslahatları dikkate alıp sosyal adaleti sağlamak amacıyla stratejik üretim merkezleri ve aynı ölçüde özel öneme haiz kritik sanayi ve üretim birimlerini kendisi kurabilir veya kontrol altında tutabilir.

Kısacası İslâm hem bireye, hem topluma önem verir, birini diğere feda etmez; sosyal ve ekonomik problemleri gidermek için de sosyal adalet çerçevesinde serbest piyasa ekonomisi, nisbî mülkiyet, bireyin bağımsızlığı ve toplumun maslahatlarına dayalı bir düzen önerir ve özel mülkiyeti de, bireyin fitrî ve doğal mülk edinme duygusundan kaynaklanan bir vaka olarak görür ve sosyal maslahatların, hududuna yani toplumun çıkarlarına serbesti hakkı tanır. Böylece insanlar, daha fazla üretebilmek ve daha rahat bir yaşam düzeyine kavuşabilmek için çaba gösterecek, bu saikle hareket edeceklerdir. Ancak, bireyin maddî gücünü kötüye kullanarak toplumun güven, huzur ve çıkarlarını tehlikeye düşürecek girişimlerde bulunmaması, zulüm ve haksızlığa sebebiyet vermemesi için de bu özel mülkiyet için belli şartlar ve çerçeveler tayin etmiştir İslâm. Bunun olumsuz ve zarar verici bir sınırlama olmadığını da hemen belirtelim.

Çünkü toplumun varlığını korumak, sorumsuzluk ve lâubalilikleri önlemek ve kanunların uygulanmasını sağlamak için belli çerçeve ve sınırlamalar zarurîdir. Bu tür aklî ve mantikî

sınırlamalar hem bireyin, hem toplumun bekasını garantilemektedir aslında. Özel mülkiyet konusunda İslâm, sorumsuzluk ve kayıtsızlığı önlemiş, sadece meşru yollardan kazanılan serveti sahibinin hakkı olarak görmüş, meşru ve kanunî olmayan yollarla edinilen serveti bir "hak" olarak tanımamıştır. Zulüm, haksızlık, stok, kara para, başkalarının hakkını çiğneme vb. batıl yollarla kazanç sağlanmasına İslâm dini izin vermemektedir; çıkarıcı insanların adalet ve kanuna aykırı şekilde kazanç sağlamasının İslâm şeriatında yeri yoktur. İslâm'da özel mülkiyet hakkı; faiz, spekülasyon, sahtekârlık, yağmacılık, beleşçilik, rüşvet, gasp ve hırsızlık temelleri üzerine kurulu değildir, İslâm bu yollarla edinilen serveti meşru görmez. İslâm'ın helâl kazanç için belirlediği bu kural ve getirdiği bu kısıtlamalarla servet, bugün kapitalist sistemdeki gibi tehlikeli boyutlarda artmayacak ve İslâm toplumu, kapitalizmin getirdiği kaçınılmaz krizler ve acı sonuçlardan uzak kalabilecektir. Kapitalizm sistemi, ekonomik tahavvüller gereği bugünkü hâlini almış olması gereken özel mülkiyet sistemiyle aynı şey değildir.

Zira kapitalizmin güçlenip genişlemesi ancak iki şeyle mümkündür: Spekülasyon ve faiz! Nitekim bizzat ekonomi tarihçileri kapitalist ekonomi sisteminin ortaya çıktığı ilk günlerde basit, hatta faydalı bir sistem olduğunu, ama ekonominin geçirdiği kaçınılmaz evreler sonucu faize dayalı iç borçlanmalarla bugünkü zararlı hâline geldiğini yazmaktadırlar. Keza, küçük şirketler ve küçük üreticilerin iflâsına yol açıp, ayakta kalabilmek için büyük bir şirket hâlinde birleştikleri veya küçük sermayelerin yaşayabilmek için büyük sermayelere katılmak zorunda kaldığı "kapitalizmin amansız rekabetleri" vurgun, stokçuluk ve spekülasyonu beraberinde getirmektedir. Kapitalist düzenin en önemli faktörü ve servet yığmanın en iğrenç etkenleri olan faizle spekülasyon İslâm'da haram edilmiş ve yasaklanmıştır. Çünkü faiz hadsiz hesapsız servetleri dört bir yandan kapitalistin kasasına akıtmakta ve halkı günbegün perişan ve daha fakir hâle getirmektedir.

Farklı sınıflar arasında ekonomik denge sağlayabilmek amacıyla servetin belli ellerde birikmesini engellemek için İslâm'ın getirdiği mükemmel kurallardan biri de zekât ve humus sistemidir. Bu sistem bütün toplum bireylerine uygulanmakta ve her yıl servet ve mülk sahiplerinin varlığının belli bir kısmını azaltmaktadır.

Sermayenin belli odaklarda birikmesi ve tekelleşmenin önlenmesi ve sermayenin belli bir dengeyle umurun istifadesine açık olması için İslâm'ın koyduğu kanunlardan biri de bugün bazı ülkelerde adına millî servet veya kamu malları denilen sermayelerin İslâm devletinin idaresine bırakılması ve ormanların, meraların, akar suların, çorak ve ölü arazilerin, bütün maden, taş, ağaç ve bitkileriyle dağların, kamuya ait vakıfların, sahibi belirsiz malların, bir savaşa girmeden Müslümanlara bırakılmış olan toprakların, keffarelerin, mirasçısı olmayan

veya bulunmayan mirasların vb. varlıkların İslâmî yönetimin elinde olmasıdır. Bunların bir kısmı İslâm devletinde, Müslümanların emiri olan ululemrin uhdesine bırakılmıştır ki, o da bunları kamu ihtiyaçlarını gidermek için harcamakla mükelleftir zaten. İslâm'ın miras konusunda vazettiği kanunlar da, servetin diğer nesillere sağlıklı aktarımını sağlamaktadır. Diğer taraftan özel mülkiyetin İslâmî düzendeki doku-nulmazlık sınırı, toplumun maslahatıdır, toplumun maslahatı tehlikeye düşecek olursa özel mülkiyetin dokunulmazlığı kalkar ve böylesine olağanüstü bir durum baş gösterdiğinde adil olan İslâm devleti, belirlenmiş olan özel kurallar çerçevesinden taşmamak kaydıyla, baş gösteren tehlikeyi gidermek ve İslâm ümmetinin geleceğini koruyabilmek için gerektiğinde özel mülkiyete müdahale edip, belli bir denge kurabilir. İslâm'ın genel hukuk düzeninde İslâm devletine böyle bir yetki verilmiştir. İslâm devletinin başkanı -imam- bütün servetlerin bir avuç zengin sınıfın elinde birikmesine ve buna karşılık bir başka kesimin açlık ve yoksulluğun pençesinde kıvranmasına seyirci kalamaz. Esasen böyle bir durum İslâm'ın usul ve prensiplerine kesinlikle aykırıdır. Bugün batı dünyasında kökleşmiş bulunan çirkin kapitalist düzene İslâm'da yer yoktur; yüce İslâm dini, bir avuç ultra zengin sınıfın keyfi ve çıkarları için kölelik, savaş ve sömürücülüğün yayılmasına izin vermez asla.

Kur'ân-ı Kerim'de Haşr Suresi'nin 7. ayetinde mealen: "Mal ve servetin dağıtımı ve bölüştürülmesine belli kurallar koymamızın sebebi, aranızdan belli bir zengin sınıfın, bütün varlık ve servetleri ele geçirmesini önlemektir." buyrulur.

Toplumun zararı bireyin de zararı olduğundan, böyle bir düzende toplumla bireyin hukuku arasında hiçbir zaman çatışma ve sürtüşme olmaz. Binaenaleyh İslâm dini özel mülkiyete saygı göstermekte ve insanların bu doğal eğilimlerine olumlu yaklaşarak helâl sınırlar çerçevesinde olması kaydıyla sermaye sahibinin taraftar olduğu bütün kolaylıkları özel sermayeye tanımaktadır ve aynı şekilde olağanüstü bir durum baş gösterdiğinde özel mülkiyeti, kamu lehine olacak şekilde kullanabilmekte ve gerekli müdahalede bulunabilmektedir.

İslâm; sermaye ve para gücünün yol açabileceği muhtemel zulüm ve haksızlıkları önleyici ve giderici tedbirleri önceden alan hukukî bir düzenlemeye sahip olduğu hâlde, bunu yeterli görmemiş ve ahlâkî açıdan da bireyleri Allah yolunda infak ve bağışta bulunmaya teşvik etmiş, bu ahlâkî ve kültürel çağrıyla kanunî düzenlemeler arasında paralellikler oluşturmuştur.

Bu konuda İslâm'ın getirdiği fevkalâde öğretici ve eğitici ahlâkî prensipler insanî duyguları harekete geçirmekte ve Müslümanın, din kardeşlerinin ihtiyaçları karşısında kayıtsız kalmasına engel olmaktadır.

İslâm; servetin belli bir grubun elinde birikmesiyle ortaya çıkan savurganlık, israf, ayyaşlık ve keyifçiliğe karşıdır ve bununla mücadele eder, zenginlerin cimrilikte bulunup fakirlere yardımcı

olmamasını alenen kınar ve Allah yolunda infakta bulunulmamasını eleştirir. Genel fakirliğe neden olan "işverenin, çalışanın emeğini tam ödememesi ve ona zulümde bulunması"nı haram ilân edip yasaklar ki, bu güzel çağrı ve bu insanî tutum insanın Rabbiyle irtibatını güçlendirip insanî duyguların güçlenmesine de yardımcı olur.

İşte bu İslâmî terbiye sayesinde ki Müslüman bir insan, Rabbinin rızasını kazanmak ve ahiret sevabını elde edebilmek için yaşar; bu gaye doğrultusunda dünya malı ve bütün lezzetler onun nazarında değersiz olur. Nitekim kötü niyetlilikler, adaletsizlikler, haksızlık ve zulümler hep insanların Rableriyle ilişkilerini kesmeleri ve hesap gününün varlığını unutmalarından ileri gelmektedir. Hâl böyle olunca insanoğlunun vicdanî ölçüleri tuhaflaşmakta, bu bozulmanın ardından bireyin toplum ve yaratıcıyla, hatta kendisiyle olan ilişki ve irtibatları zikzaklar çizmekte, kesikliklere uğramaktadır.

İnsanoğlunun yaratıcısıyla olan ilişkilerinde bozulma ve yozlaşma yaşandığı hâlde sosyal, fıkırî ve ahlâkî ilişkilerinde bozulmanın yaşanmadığı bir zaman dilimine rastlamak mümkün değildir.

Rabbiyle yakın irtibatları olan bir insanın, diğer insanların hakkını yemesi ve hemcinslerine zulümde bulunmaktan çekinmemesi; mal ve servet uğruna Allah'ın kullarıyla çekişme ve sürtüşmeye girmesi imkânsızdır.

İslâm'da birey ve toplumun çıkar ve maslahatlarına nezarete bulunmak ve kollamak, İslâm devletinin vazifesidir. İslâm devleti, hürriyetin yanlış kullanımı ve serbestilerin zararlı şekilde pratiğe geçirilmesini önler ve bu yolda hiç müsamaha göstermeden kanunu uygular. Dahası,

İslâm toplumunda güzel ahlâk ve insanî erdemlerin yayılması ve toplumun temiz bir hâle getirilmesine nezarete bulunulması bütün Müslümanların da dinî vazifesidir aslında. Böylece İslâmî sistemde bireyin kişiliği yapıcı, olumlu ve faal bir unsur olarak toplumun günlük yaşamında hak ettiği konuma kavuşturulmuş olmaktadır.

Binaenaleyh, kapitalist sistemin zarar ve koflaşmalarından tamamen uzak olan İslâmî sistem, komünist sistemden de üstün ve çok daha ileri bir adalet düzenine sahiptir; İslâm sağına da, soluna da aşırılıklarından arınmış bir düzene sahiptir. Kendine has bu muazzam denge ve adalet sistemiyle yüce İslâm dini, komünizm ve kapitalizm ufuklarının çok ötesinde ve fevkalâde parlak bir ufku insanlığın önüne açar.

Bu arada dikkat edilmesi gereken husus, İslâm'ın bedi ve yepyeni bir din olmasıdır. Bu mükemmel din, sosyal adalet denilen şeyden kimsenin haberi bile olmadığı ve ekonomik faktörün hiçbir anlam ifade etmediği bir ortam ve zaman diliminde çıkmıştır ortaya.

İslâmî dünya görüşünde insan hiçbir zaman ekonomi veya bir başka faktörün cebir ve zorlamasına mahkûm olmamıştır; bilâkis, insan, bu varlık âleminin faal ve olumlu olan yegâne gücüdür. Bu nedenle de insan, ekonomik gelişme ve değişimlerin sürükleyip götürdüğü bir köle

ve "tarihî zorlamaların esiri olan bir mahkûm" değildir; bilâkis, insan kendi irade ve gücüyle kendi istediği ekonomik düzeni kurar. İslâm'ı diğer ekonomik okullardan ayıran en önemli fark bu dinde değişim zorlaması diye bir faktöre yer verilmemesidir; toplumun ekonomik kaderinin böyle bir faktöre teslim edilmemesi ve bu şekilde "ekonomik zorunluluk gereği"(!) bir sınıfın diğer sınıfa tahakküm ve dayatmada bulunamaması ve bir grubun diğerini sömürememesidir. Amerikalı felsefeci William James'la İngiliz felsefeci Harold Lawshy, John Strashi ve Bertrand Russell ve bir diğer ABD'li araştırmacı yazar Walter Lipmen gibi birçok çağdaş düşünür, hem kapitalist düzeni, hem komünizmi eleştirmekte ve dengeli bir çözüm aramaktadırlar. Bu düşünürler komünist sistemin ferdî hürriyet, bağımsızlık ve iradeyi dumura uğrattığını; bireysel ve sosyal sahalarda yönetim mekânizmasına mutlak yetki vermek suretiyle ferdin yapıcı ruh ve yeteneklerini bu baskı ve hafakan atmosferinin karanlığında boğduğunu, bireyin tekâmül ve gelişme imkânının sıfırlandığını hatırlatmaktadır.

Diğer taraftan kapitalizmin ürünü olan batı demokrasisi de bireye aşırı serbesti tanıyarak sosyal koordineyi alt üst etmekte, para ve servet sahibi bir avuç zengin ve nüfuz sahibi ayrıcalıklı kesim, bütün imkân ve üretim sistemlerini kendi tekellerine geçirmekte, halkı kendi ekonomik iradelerine tâbi hâle getirmekte ve iktidar mekânizmasına kolaylıkla sızabilmekte, iktidarı istedikleri gibi yönlendirmektedirler. Her iki sistem de koflaşmıştır bugün, bu nedenle de insanlık üçüncü bir çıkış yolu aramaktadır; her nevi aşırılıktan uzak olan ve hem bireyin, hem toplumun hak ve çıkarlarını adil bir şekilde temin edebilen bir yol olmalıdır bu. Çağdaş sistemlerin eksiklerinin farkına varmış bulunan bu felsefeciler, 14 asır önce İslâm'ın getirmiş olduğu ekonomik düzenden daha adil bir sistem bulabilmiş midir sahi?

Bir taraftan bireye makul ve insanî bir çerçeve dahilinde hürriyet ve serbesti tanırken, diğer taraftan tehlikeli ve azgın kapitalizm düzenini dizginleyip kontrol altında tutan ve insanlığı içine düştüğü bu şaşkınlık ve zavallılıktan kurtarabilecek olan dengeli ve ılımlı orta yoldur İslâm...

İslâm'ın hukukî, sosyal vb. konulardaki kanun ve düzenlemeleri asırlar boyunca İslâm toplumunun bütün ihtiyaçlarına en mükemmel karşılığı verebilmiş; çeşitli beldelerde yaşayan çeşitli ırk ve milletlere mensup İslâm ümmetinin sosyal ve ekonomik yaşamını en mükemmel şekilde düzenleyip organize etmiştir. İslâm toplumları geçmişte hukukî düzenleme ve kanun koyuculuk sahasında hiçbir zaman ecnebilere ihtiyaç duyacak hâle gelmemiştir. Binaenaleyh çeşitli değişim ve tahavvüllere şahit olan çağımızda da İslâm'ın aynı mükemmel hukukî sistemi

İslâm toplumlarının bütün ihtiyaçlarını en sağlıklı şekilde temin edip İslâm ümmetini en iyi şekilde idare edebilecek potansiyel ve güce sahiptir.

İnsan yaşamının maddî ve ruhî bütün boyut ve ihtiyaçlarını dikkate alan ve günlük yaşamın akla gelebilecek her boyutu için en mükemmel çözüm ve organizeyi getiren bu emsalsiz nizam;

tabiat ve fitratın kurallarına uygun ve insanın doğasıyla uyumlu olduğundan asla eskimemekte, köhnememekte ve tıkanmamaktadır.

İslâm'ın getirdiği temel kural ve prensipler, insanlığın tarih boyunca görüp yaşadığı bütün kural ve prensiplerden daha ileri olup insanî, ılımlı ve dengeli yapısıyla bütün beşerî kanun ve kurallardan üstündür. İslâm hüküm ve prensipleri, insanları kendisine davet eden beşerî sistemlerle karşılaştırıldığında, onlardan ne kadar ileri olduğu görülecek, ilâhî sistemle beşerî sistem arasındaki farklılıkların neler olduğu kolayca anlaşılacaktır.

Paris Hukuk Fakültesi 1951'de yayınladığı bildiriyle "İslâm Fıkhını İnceleme Haftası" başlattı ve çeşitli ülkelerdeki İslâm alimleri ve dini kuruluşlara birer yazı göndererek, belirlenen bazı konularda İslâm fıkhının görüşünü iletmeleri ve gerekli görmeleri hâlinde bu konular dışında, başka meseleler hakkında da İslâm fıkhının görüşünü aktarabilecekleri bildirildi. Fransızların belirlediği konular şunlardı:

1- İslâm fıkhında mülkiyet hakkını ispat ve belirleme yöntemleri.

2- Kamu ve amme menfaati gereği özel mülkiyete el konulmasının şartları ve hâlleri.

3- Cinayetle ilgili mevzuat.

4- İslâm mezhepleri arasında fıkıh konusundaki karşılıklı etkileşimler.

Bu konferansa başkanlık eden Paris Avukatlar Barosu Başkanı, konferansın son oturumunda şu açıklamada bulunuyordu:

"İslâm'ın hukuk sisteminin donuk olduğu ve yeni olay ve mevzular karşısında yetersiz kalıp gerekli çözüm potansiyeline sahip bulunmadığı yolunda şimdiye kadar kendi zihnimizde oluşturduğumuz zihniyet ve önyargılarla; bu konferans boyunca bizzat görüp anladığımız tam aksi cihetteki gerçekleri nasıl aynı kefeye koyabiliriz?.. İslâm hukukunun muazzam bir dikkat ve fevkalâde bir derinlik ve çok mükemmel bir potansiyele sahip olduğunu bu konferansta hepimiz gördük... Evet, İslâm hukukunun çok geniş bir kapsam gücü var, çağımızın bütün ihtiyaç ve sorunlarına en mükemmel çözümleri getirebilecek bir yapısı var. İslâm fıkhını incelediğimiz bu özel haftayı şu kapanış bildirisiyle noktalıyorum:

"Hiç şüphesiz, İslâm fıkhı günümüz dünyasının hukuk ve kanun konularında faydalanabileceği çok zengin bir kaynağa sahiptir. İslâm mezheplerinin farklı fikhî hükümleri, hukukî hazinelerle dolu şaşırtıcı bir zenginliğe sahip bulunmaktadır. Bu hükümler yelpazesinde İslâm fıkhı çağın bütün ihtiyaçlarını en mükemmel şekilde giderebilir."

Kaynak: Tebyan